

SEMBLANCES

L'obra de Subirachs a Sant Gervasi i a Sarrià (part 1)

MANUEL CASTELLET

Josep Maria Subirachs i Sitjar va néixer l'11 de març de 1927 al barri del Poblenou, quan era una zona totalment diferent al que és avui dia: un barri industrial tan ple de fàbriques, al qual alguns anomenaven el *Manchester català*. De família humil, el pare obrer en una fàbrica de tintures, Subirachs va haver de renunciar a la seva aspiració d'estudiar arquitectura.

La seva primera feina va ser en el taller d'un daurador aficionat a l'escultura i l'any 1942 va entrar, com a aprenent, al taller de l'escultor Enric Monjo, al mateix temps que assistia a classes nocturnes de dibuix a l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona. Cinc anys després, va ser escollit com a col·laborador de l'escultor noucentista Enric Casanovas.

L'any 1951 es trasllada a París, gràcies a una beca de l'Institut Francès, i entra en contacte amb l'avantguarda europea i rep la influència de l'escultor anglès Henry Moore. Passa dos anys a Bèlgica, on comença la seva fama internacional: és llavors que decideix dedicar-se professionalment a l'escultura. Allà es casa als vint-i-vuit anys amb Cecília Burgaya, amb qui tindrà tres fills, i, ja essent reconegut arreu, es fa construir una casa-taller a la carretera de l'Arrabassada.

No parlarem en aquest article ni de la seva prolífica trajectòria, que s'inicia sota la influència del Noucentisme i evoluciona cap a l'expressionisme, l'abstracció i la neofiguració, ni tampoc de la seva polifacètica producció, que inclou, a més d'escultures, milers de dibuixos, així com també pintures, gravats, litografies, cartells, tapissos, escenografies i dissenys de joies i de medalles. Les seves primeres obres van ser en terracota, degut a la precarietat de la seva situació econòmica, però més endavant emprà preferentment el ferro, el bronze (fos a la cera perduda i retocat posteriorment amb oxidacions, brunyits o banys d'àcid), l'alumini, el formigó o la pedra, en diferents varietats: granit, basalt, marbre, travertí o pedres calcàries. Subirachs sempre va valorar l'estabilitat, la durabilitat, la immutabilitat de les seves obres i la seva pervivència en el temps. Parlarem d'una part molt petita de les seves obres públiques o privades, però accessibles, la primera de les quals és *Forma 212*, a les Llars Mundet.

Malauradament, no hi ha obra pública de Subirachs al districte de Sarrià – Sant Gervasi, i ens hem de limitar a comentar les seves escultures en esglésies i edificis privats i la decoració que va projectar en alguns dels edificis del districte. En són onze en total: deu a Sant Gervasi i una a Sarrià, en set espais diferents. Encara que geogràficament el camí sigui una mica erràtic, les presentarem cronològicament i, de cada una d'elles, en donarem la descripció que Judit Subirachs Burgaya, filla de l'artista i historiadora d'art, en fa al

El Crist de la parròquia de Sant Ildefons

seu llibre *Subirachs a Barcelona* (Editorial Mediterrània, 2012).

Iniciem, doncs, la nostra passejada al carrer dels Madrazo, número 92, a dins de la parròquia de Sant Ildefons, construïda a principis de la dècada dels anys seixanta sota la direcció de l'arquitecte Joaquim Batlle de Moragas. Presidint l'altar de la capella lateral, l'obra, titulada *Crist*, de l'any 1963, és un crucifix de bronze, de 81 x 75 cm, "l'esquematisme formal del qual, sense creu, contrasta amb el tractament brutalista de la textura que expressa un dramatisme contingut". Aquesta obra fou donada a la parròquia per la pedagoga Maria Rosa Ferré i Escofet.

A poc més de 700 m, al número 205 de la Via Augusta, hi podem veure l'obra *CIC*, de l'any 1963, en fusta, ferro i acer, de 135 x 200 x 20 cm. "Una manera sinòptica d'utilitzar la lletra que Subirachs ha emprat amb freqüència és la creació d'anagrames, com el que realitza per representar les sigles del CICF (Centre d'Influència Catòlica Femenina), que el 1970 passà a denominar-se ICCIC (Institució Catalana Cultural del CIC)." L'obra es troba al soterrani de l'edifici construït pels arquitectes Guillermo Giráldez, Pedro López i Xavier Subias.

Encara no 200 m més enllà, a tocar de l'estació de la Bonanova, al número 242 de la Via Augusta hi ha *Premi Fad*, de l'any 1964, una placa de bronze, de 10 x 31,5 x 4,8 cm. Va ser una segona versió que Subirachs va fer de la placa del Premi Fad, ara amb la inscripció en llengua catalana. "Amb una textura més elaborada, aquesta versió també és formalment més depurada i les lletres constitueixen el primer exemple de la que ha estat anomenada *cal·ligrafia Subirachs*, composta exclusivament a base de circumferències i rectes." L'obra es troba a l'exterior de l'edifici, construït pels arquitectes Pere Llimona i Xavier Ruiz, que van guanyar el Premi FAD l'any 1968.

Ens desplaçem ara a l'extrem nord-oest del districte, al passeig de Sant Gervasi 66-

Anagrama del CIC

68, a tocar del districte de Gràcia i molt a prop de la casa-taller de Subirachs. A la parròquia de Santa Cecília, construïda pels arquitectes Jordi Vidal de Llobatera i Francesc Bassó, hi trobem tres obres de l'any 1964: *La Trinitat* (bronze, marbre, formigó i pedra, 97 x 270 x 115 cm), *Santa Cecília* (bronze, 270 x 35 x 30 cm) i *Crist* (bronze, 75 x 57 cm).

L'altar, que inclou *La Trinitat*, "és constituït per un nucli de formigó sobre el qual descansa la taula, que és un gran bloc de pedra grisa i un frontal format per dues plaques de marbre negre. En cada placa hi ha un triangle en negatiu que podem identificar amb les lletres alfa i omega. L'escultor també va incloure els símbols de les persones de la Trinitat, col·locant l'ull del Pare i el colom de l'Esperit Sant dins dels esmentats

triangles. El símbol del Fill està format per la combinació de la franja de separació entre les dues plaques de marbre amb una representació en bronze de la cartel·la de la creu, la qual inclou la coneguda inscripció en hebreu, grec i llatí".

Santa Cecília és una figura que "segueix una línia expressionista similar a la que l'escultor va desenvolupar a partir de la façana del santuari de la Virgen del Camino de Lleó. Com a característica cal destacar-ne el cànon extraordinàriament prolongat i la verticalitat del posat que, en aquest cas, queda matisada per una ondulació produïda pel cap lleugerament girat cap a l'altar, la posició dels braços sostenint la lira —atribut de la santa— i la distribució dels plecs de la túnica. A certa distància dels peus hi ha un bloc, més o menys cúbic, que, sense ser ben bé una peanya, contribueix a la sensació que la imatge de la màrtir romana està elevada".

En *Crist* hi contrasta el tractament de la textura expressionista de la imatge amb el tractament llis de la creu, formada per dues simples barres metàl·liques. La verticalitat del cos i de les cames i l'horitzontalitat dels braços i del cap caigut endavant fan que de la figura de Crist n'emani una serenitat que és contrastada pel tractament molt expressiu de les parts principals de la imatge: mans, peus, barba, nas, ferida al costat i corona d'espines. ■

Santa Cecília, Crist i altar on es representa La Trinitat, a la parròquia de Santa Cecília